

LETTER FROM THE EDITOR / DERLEYEN'İN MEKTUBU

Aşağıdaki yazı, *Cumhuriyet* gazetesinin haftalık eki *Bilim Teknik*'in bir sayısında (s: 1135, 19 Aralık 2008; ss. 14-5) yeralan Prof. Dr. Metin Balcı'nın "Türk Mucizesi Değil!" başlıklı yazı ile gündeme getirdiği kimi savlara dikkat çekmek ve kimilerinin de gerekçesiz olduğunu göstermek için kaleme alınmıştı. ODTÜ Kimya Bölümü öğretim üyesi olan yazarın, üstelik de kendi kurumunda yayınlanmakta olan bir dergi hakkında fikir sahibi olmadan, 2008 yılında *Web of Science*'a katılan Türkiye kaynaklı dergilerin tümünü küçümsediği, hem 54 derginin saygınlığını, hem Thomson Reuters veritabanı ve TÜBİTAK ULAKBİM yönetimlerini adeta yok saydığı bu yazısını ODTÜ MFD adına yanıtlamak gerektiğini düşünerek, 2012 sözcükten oluşan bir 'dergi tanıtım ve yanıt yazısı', *Cumhuriyet* BT yönetmeni Orhan Bursalı'ya iletildi. Kendisi 11 Ocak 2009 günü aşağıdaki yazıyla yanıt verdi ve birinci yanıt yazımızın kısaltılması durumunda yayımlanabileceğini söyledi.

"Sayın Ali Cengizkan,

Teşekkür ederim çabanıza ve ilginize...// Gönderdiğiniz üç resmi aldım, bu konuya seve seve dergimizde yer veririz, tanıtımı yaparız. Ancak dergimiz üçte bir hacim yitirdiğinden, ekonomik nedenlerden dolayı, bu kadar uzun bir tanıtım metnine yer veremeyeceğiz. Sizden ricam, daha özlü, 600 sözcüklük bir tanıtım yazısı göndermeniz.//Bu arada metniniz

gereksiz yeni polemiklere neden olabilecek bir içerikte. O yazı ODTÜ'yü ve derginizi hedef alan bir yazı değil, genel anlamda pek çok doğruyu içermektedir, bunlar arasında sizin derginizin ayrıcalıklı bir yeri olması (ki bunu kabul ediyorum), yayınladığımız yazının yanlışlığını gösteren bir olgu olarak kabul edilemez. Yazı daha geniş kapsamda, bu konuyla birlikte, YÖK'ün Yeni yönetmeliğinin vereceği zararı da birlikte ele almaktadır. / Ayrıca indekslerin ticari yanı eskiden beri var olmasına rağmen, işin içine böyle bir rekabetin girmesi, kaliteyi belirli ölçülerde dışladığı (sıkıtlıklar gevşetildi) ve yaygınlığı ve izlenirliği ön plana çıkardığı ve "Mevlânâ rolüne" büründüğü de bir olgudur. / Size öneri: İsterseniz, bu olguları da dikkate alarak, dediğim ölçülerde kısa bir karşı görüş yazısı toparlayınız veya bir yazdıklarınızdan bir özet çıkartalım.../ Saygılar, Orhan Bursalı"

Kısaltılarak 950 sözcüğe indirilen ikinci yazımız da ne yazık ki bugüne kadar yayımlanmadı. Bu arada, ODTÜ MFD Sahibi kimliğiyle Mimarlık Fakültesi Dekanı ile birlikte, yazının yazarına yaptığımız bilgilendirme ziyaretinde ise, yazısının başlığını bile *Cumhuriyet Bilim Teknik* dergisi yönetiminin koyduğunu öğrendik. Türkiye'de bilimsel yayıncılığın düzeni ve tartışmaların düzeyi konusunu aydınlatacağını umarak, dergimizin 15 Ocak 2009 tarihli tanıtım ve (ikinci) yanıt yazımızı burada paylaşıyoruz.

OLAĞAN BİR BAŞARI ÖYKÜSÜ: ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ DERGİSİ!

ODTÜ MFD 34 YAŞINDA

1975 yılında ilk sayısı yayımlanan ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Türkiye’de yayımlanan bilimsel içerikli mimarlık-çevre-planlama dergilerinin ilki olmasa da, bugün en yerleşik, en yaygın, en benimsenmiş, en kendini kanıtlamış olanı. Son beş yıl içinde yaptığı atılımlarla düzenli / zamanında yayımlanan, dünyaca ünlü kütüphanelerde, araştırma merkezlerinde aranır / bulunur hale gelen Dergi’nin güçlü durumu pekişti; 2008’de Arts and Humanities Citation Index’in taradığı dünyadaki önemli 27 dergi (şu anda 30) arasına girdi. Dergi malzemesine ve 2004 sonrası tüm yazılara, 2006’da oluşturulan web-sitesi üzerinden (<http://jfa.arch.metu.edu.tr>) ulaşılabilmekte. Türkçe ve İngilizce yazılara açık olan Dergi, makale yazarlarından metnin karşı dilinde kapsamlı özet beklemekte; gelen yazılar Yazı Kurulu içinde ele alındıktan sonra, en az iki Hakem tarafından değerlendirilmekte. Çeviri yayımlamayan Dergi, son dönemde Kitap Eleştirisi, Sergi Değerlendirme benzeri yeni sütunları açarken, geçmişten gelen Amos Rapoport (1979), Geoffrey Broadbent (1980), David Stea (1980), Cengiz Bektaş (1980), Alison ve Peter Smithson (1989) ile yaptığı Söyleşi geleneğini Anthony D. King (2005) ve Abidin Kusno (2006) ile sürdürdü.

NASIL DOĞDU

ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, mimarlık alanında doktora çalışması yapmanın pek de yaygın olmadığı 1970’li yıllarda, bilimsel arayışları ve bilimci nitelikleri yüksek bir avuç akademisyenin elinde dünyaya geldi. Önceleyen yıllarda, mimarlık alanında yazmanın, yazarak dünyanın farklı yörelerinde paralel düşünen kişilerle ‘fikir tokuşturmanın keyfine varan’ akademisyenler, zaten Mimarlık Fakültesi’nin etkin birer elemanı idiler. Ders notlarını bastırmaları ve öğrencileriyle geleceğin akademisyenlerini yazmaya teşvik etmeleri, onları ders dışında da yayım yapmaya yönlendirdi; *Fakülte Bülteni* ve *Ara Yayın* dizisiyle başlayan dolaysız ‘çıkış niyeti’, ‘dergi’ dediğiniz

paylaşım aracının ‘söyleyecek sözleriyle’ doğrudan ilintili. Dergi’nin akademik ve bilimsel düşünce üretimini reel dünya ile ilişkilendirmeyi önemseyen bu farklı duruşunu, ‘çıkış manifestosu’ sayılabilecek ilk sayı (1975) sunuş metninde de okumak olanaklı: “... dergimiz ne yalnızca salt mimarlık, plançılık ve koruma-onarımcılık ile uğraşanların, ne de ... dar çerçeveden olaylara bakan ve kendi uğraşları içinde bir bütünün gerçek anlamını yitirenlerin tekeline düşürülmüştür. İnsan-çevre ilişkilerine kendi açılarından yaklaşan birçok bilim dalının (örneğin, toplumbilim, ruhbilim, çevrebilim, ekonomi, mühendislik, tarih, insanbilim, coğrafya) ürünü olan, bilimsel araştırma sınırları içinde sürdürülüp gerçekleştirilmiş ve çevre sorunlarına odaklaşan yazılar oluşturacaktır bu dergiyi.”

MFD YAYIN ETİĞİ

Bir derginin yayın etiği aslında o derginin kendisidir de; kendisi olmasını sağlayan şeydir.

1. MFD, özgün ve yeni söz’ün araştırma yoluyla ortaya çıkmasına destek olmak için vardır: Yayımladığı her bilimsel yazının, kendi küçük uzmanlık alanında en iyi süzgeçten geçmesini hakemler ve kendi süreciyle sağlar.

2. MFD metin ve görsel kullanımında telif haklarına saygılıdır: Küreselleşen ve küçülen dünyada, basılı ve görsel yayının dolaşıma soktuğu malzemenin sağlıklı kılınması buna bağlıdır.

3. Her türlü telif hakkının savunulması, açıklık ve ulaşılabilirlik ile olası: MFD bunu, malzemesini ücretsiz olarak sayısal ortamda sunarken, erişilebilir her türlü akademik / araştırma veritabanında varolarak çözer.

4. MFD, çıkışından beri akademik hiyerarşi içindeki bilgi üretiminin ifadesi ve adil dağıtım konusunda titiz: Öğrenci / öğretim üyesi, ast / üst, araştırmacı / müdür tarafından kaleme alınan iki-üç imzalı yazılara açık olmakla birlikte, buradaki birlikteliğin ve ortaklığın “birlikte çalışan bilim insanı ortaklığı” olmasını önemser.

5. MFD hızlı ve açık bir dağıtım ve yayılımı amaçlar: Yeni sayı içeriğini basılı kopyadan önce sayısal olarak okurlara sunar.

6. MFD, aşağıdaki oniki (12)

30. Yılı Afışı, 2004. Tasarım: Gülüz Korkmaz Türkeş

indeks / veritabanında, belirtilen tarihlerden başlayarak, izlenmekte / taranmaktadır: ABZU Guide (Aralık 2006); arthistoricum.net (Temmuz 2006); Arts and Humanities Citation Index (Mart 2007); Avery Index (1980'ler); Design and Applied Arts Index, DAAI (Ağustos 2005); Directory of Open Access Journals, DOAJ (Temmuz 2006); EBSCOhost (Temmuz 2008); Intute (Temmuz 2006); MTBVT (TÜBİTAK ULAKBİM, Eylül 2005); RIBA Index, API (1980'ler); SBVT (TÜBİTAK ULAKBİM, Eylül 2005); Ulrich's Periodicals (Mayıs 2006).

YAYINCILIK AYRI, ATAMA-YÜKSELTME AYRI

Yukarıda dile getirilen görüş ve ilkelerin her iyi derginin yayın yaşamına yön verdiğinden hiç kuşku yok. Öte yandan iyi bir derginin yayın yaşamında 'dışsal' gelişmelerle bir ilinti de yok.

Cumhuriyet Bilim Teknik'in bir sayısında (s: 1135, 19 Aralık 2008; ss. 14-5) yer alan "Türk Mucizesi Değil!" başlıklı yazı ile gündeme getirilen bazı savlara dikkat çekmek gerekiyor. Yazı ana hatlarıyla, 2008 yılı içinde Türkiye'den Thomson Reuters'ın yürüttüğü *Web of Science* atf veritabanlarına giren dergi sayısının

artması nedeniyle, bilimsel üretimin niteliğinin düşebileceğine işaret ediyor. Scopus adlı yeni ve Avrupa kaynaklı atıf veritabanı kurumunun yaptığı atılımla taradığı dergi sayısını 16,000'e çıkardığını; Thomson Reuters'ın da bu atılımı (yazarın listesini yayımladığı) Türkiye'den taramaya 2008 yılında giren ve aralarında ÖDTÜ MFD'nin de bulunduğu 54 dergiyle sayıları 11,000'e varan yeni katılımla dengelediğini söylüyor. Rekabetin, dergi seçiminde kullanılan ölçütleri değersizleştirdiğini ima ederek, konuyu 'doçentlik sisteminin miadının dolmuşluğu'na getiriyor.

Yazının yoksaydığı kurumlar, yoksaydığı gerçekler, yoksaydığı arayışlar değinmeye değer. Yoksayılan kurumlar Thomson Reuters ve TÜBİTAK Ulakbim. Thomson Reuters veritabanlarında taranacak dergiler konusunda, Ulakbim'in aracılık yaptığı bir gerçek; ama her iki kurumun da güvenilirliklerini yitirdiklerine ilişkin bir kanıt gösterilemez. ÖDTÜ MFD, Mart 2007 tarihinde AHCI veritabanına kabul edildiğini öğrenmişti; konunun kesinleşmesi Mayıs 2008 tarihine kadar sarktı; ancak dergimiz Mart 2007 tarihinden itibaren veritabanına dahil edildi. Bu durum titizlikle yapılmakta olan tarama sayfalarından da izlenebilir. Söz konusu yazıda bu durum, genellemeler yapma arzusuyla, (birkaçı değerlendirme safhasındaydı) diye küçümseyici ifadeyle geçiştiriliyor.

Atıf veritabanları yönetimleri, her zaman ticari kaygıyla hareket eder; konu

2008'e özgü değildir. 1990'lı yıllarda, ve ne yazık ki 2000'li yıllarda da, atıf veritabanlarına üye olmanın parayla satın alındığı zannediliyordu. Bu 'şehir efsanesi'nin geçmişe giden söylentileri var; ancak en azından bugün doğru olmadığı vurgulanmalı.

Yazıda yoksayılan arayış ise, akademik yükseltme tartışmalarında nitelik ve disipline özgülüğü vurgulayan öğretim üyelerinin pozisyonları. Akademik yükseltmelerde sayısalığın ağır basarak karar verici konuma gelmesi onlar tarafından 1990'lı yıllardan başlayarak eleştirilirken; egemen görüşteki yöneticiler sıkıntı ve mantıksızlıkları hiç umursamadan, durumun bugüne ulaşmasını sağladılar. Atama yükseltme ölçütlerini, atıf endeksli uluslararası yayınlara indirgemek, uluslararası yayınların aritmetik ortalamalarıyla ilerlemek, değerlendirme jürilerinin görevini yayınların varlığını denetlemeye indirdi. Genelde atama yükseltme ölçütlerini gözden geçirmek yerine, üniversitelerin kendilerinin koydukları başarı çitasına göre 'başarılı olan' Türkiye kaynaklı dergileri küçümseyerek farklı rotalar çizmeye çalışmak, Türkiye bilim alanına yakışmamakta. Ama bu son konu, yani atama yükseltme ölçütleri ve doçentlik sınavları, bilimsel dergi ve bilimsel yayın konularından bağımsız biçimde başka bir çerçevede mutlaka tartışılmak zorunda.

ALİ CENGİZKAN, Doç. Dr.;

ÖDTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi
Derleyeni